Journal of Medical Council of Iran, Volume 44, Issue 1, 2026
https://doi.org/10.22034/44.1.74

Letter to editor

The Role of Health Donors in Promoting Community Health; from the Health Visit Campaigns of the Sabzevar Health Charity Association to the Formation of the Institute for the Development of a Culture of Health Promotion

Abstract

Health donors can play an important role in strengthening Iran's health system. Donors contributions are not limited to hospitals, and non-governmental organizations can play an important role in diseases prevention. Considering that the Sabzevar City Health Charity Association has taken steps to empower community in order to improve population health by carrying out campaigns in addition to the traditional roles of charities, this letter to the editor introduces the campaigns of "Health Visit". These campaigns were carried out between December 2022 and January 2023 under the titles of Vitamin D, Leishmaniasis, Brucellosis, and Pediculosis campaigns with the participation of the Health Charity Association and Sabzevar University of Medical Sciences. After implementing campaigns to continue with the approach of empowering the community in health promotion in the form of a targeted and organized structure, the Sabzevar Health Promotion Culture Development Institute was launched with the possibility of utilizing the capacity of other organizations involved in health in the city of Sabzevar. Other charity organizations can benefit from the experiences of the Sabzevar City Health Visit campaigns in other regions of the country and be a source of positive effects in improving community health.

Keywords: Health Charity organizations, Health donors, Health promotion, Empowerment

Masoumeh Hashemian[1], Mansoure Alipour-Anbarani[1], Razieh Khosrorad[2], Saeed Mehranpour[3], Afsaneh Takbiri[4*]

[1] PhD in Health Education and Health Promotion, Department of Health Education and Health Promotion, Faculty of Health, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran
[2] PhD in Educational Psychology, Department of Health Education and Health Promotion, Faculty of Health, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran
[3] General Practitioner, Health Charity Association of Sabzevar City, Sabzevar, Iran
[4] PhD in Health Services Management, Department of Public Health, Faculty of Health, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran

*** Corresponding Author**
PhD in Health Services Management, Department of Public Health, Faculty of Health, Sabzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran
Email: takbiri2010@gmail.com

Received: Jan 27 2026
Accepted: Feb 09 2026

Citation to this article
Hashemian M, Alipour-Anbarani M, Khosrorad R, Mehranpour S, Takbiri A. The Role of Health Donors in Promoting Community Health; From the Health Visit Campaigns of the Sabzevar Health Charity Association to the Formation of the Institute for the Development of a Culture of Health Promotion. *J Med Counc of Iran.* 2026;44(1):74-78.

Copyright 2026, Journal of Medical Council of Iran.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 International License.

نامه به سردبیر
Journal of Medical Council of Iran, Volume 44, Issue 1, 2026
https://doi.org/10.22034/44.1.74

نقش خیرین سلامت در ارتقای سلامت جامعه؛ از پویش های دیدار با سلامت مجمع خیرین سلامت شهرستان سبزوار تا شکل گیری موسسه توسعه فرهنگ ارتقای سلامت

معصومه هاشمیان[1]، منصوره علیپور عنبرانی[1]، راضیه خسرو راد[2]، سعید مهرانپور[3]، افسانه تکبیری[4]*

[1] دکتری تخصصی آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران
[2] دکتری تخصصی روانشناسی آموزش، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران
[3] پزشک عمومی، مجمع خیرین سلامت شهرستان سبزوار ، سبزوار، ایران
[4] دکتری تخصصی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران

*** نشانی نویسنده مسئول:**
دکتری تخصصی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران
نشانی الکترونیک:
takbiri2010@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۰۷
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۰

چکیده

خیرین سلامت می‌توانند نقش مهمی در تقویت نظام سلامت ایران بر عهده داشته باشند. مشارکت‌های خیرین تنها مربوط به تجهیز مراکز درمانی نیست و سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند نقش جدی در حوزه پیشگیری از بیماری ها داشته باشند. با توجه به این که مجمع خیرین سلامت شهر سبزوار با انجام پویش هایی علاوه بر نقش های سنتی خیرین در راستای توانمند سازی و ارتقای سلامت جامعه گام برداشته است، این نامه به سردبیر به معرفی پویش‌های دیدار با سلامت می‌پردازد. این پویش‌ها در بازه زمانی آذرماه ۱۴۰۰ لغایت دی‌ماه ۱۴۰۱ با عناوین پویش ویتامین D، تب مالت، سالک و پدیکلوز با مشارکت مجمع خیرین سلامت و دانشگاه علوم پزشکی سبزوار انجام شد.

بعد از اجرای پویش‌ها جهت تداوم پویش‌ها با رویکرد توانمندسازی جامعه در ارتقای سلامت در قالب یک ساختار هدفمند و سازمان یافته، موسسه توسعه فرهنگ ارتقای سلامت سبزوار با امکان بهره گیری از ظرفیت سایر سازمان‌های دخیل در سلامت در شهر سبزوار راه اندازی گردید. با توجه به نتایج مثبت این پویش ها، سایر موسسات خیریه می‌توانند با بهره گیری از تجارب پویش‌های دیدار با سلامت شهر سبزوار در سایر مناطق کشور منشا اثرات مثبت در ارتقای سلامت جامعه و توانمندسازی مردم باشند.

کلمات کلیدی: سازمان‌های مردم نهاد، خیرین سلامت، ارتقای سلامت، توانمند سازی

Copyright 2026, Journal of Medical Council of Iran.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 International License.

خیرین سلامت با مشارکت داوطلبانه در حاکمیت، تامین مالی، تولید منابع و ارایه خدمات سلامت، در تامین، حفظ و ارتقای سلامت مردم جامعه مشارکت دارند (۱). کمک های خیرین، همواره یکی از منابع تامین مالی نظام سلامت به ویژه در کشورهای با درآمد پایین و متوسط بوده است. افراد و سازمان های خیریه در جهان در سال ۲۰۱۷ میلادی، حدود ۳ میلیارد دلار امریکا مشارکت مالی در بخش سلامت داشتند (۲). خیرین سلامت می توانند نقش مهمی در تقویت نظام سلامت ایران نیز بر عهده داشته باشند. در پی دیدار رؤسای کمیسیون بهداشت و درمان و امور اجتماعی مجلس شورای اسلامی و جمعی از خیرین استان فارس با رهبر معظم انقلاب اسلامی در آبان ماه سال ۱۳۸۵ مجمع خیرین سلامت کشور تاسیس گردید. مجمع خیرین سلامت کشور با هدف فراهم آمدن امکان شناسایی و ساماندهی خیرین سلامت کشور و برنامه ریزی برای بهره‌گیری صحیح از کمک‌ها، مشارکت‌های مردمی و هدایت کمک‌ها به اولویت های ملّی در حوزه سلامت تشکیل گردیده است (۳). در کشور ما خیرین در حوز ه های تامین مالی، تولید منابع و ارایه خدمات سلامت مشارکت فعالی دارند (۴). مشارکت‌های خیرین تنها مربوط به تجهیز مراکز درمانی نیست و سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند نقش جدی در حوزه پیشگیری از بیماری داشته باشند. در حوزه بهداشت مشکلات فراوانی وجود دارد به منظور مراقبت‌های اولیه از سلامت مردم، مشارکت مردم در حوزه‌های مختلف سلامت لازم و ضروری است و این حوزه نیازمند جدی مشارکت‌های مردمی است. امروزه در جوامع شاهد افزایش بار بیماری‌های غیرواگیر و رفتارهای پرخطر فردی و اجتماعی هستیم؛ بدین منظور نیازمند مشارکت و همکاری بیشتر مردم در حوزه سلامت هستیم. ارتباط با سازمان‌های محلی موجود در جامعه، ارتباط با افراد کلیدی و اقشار مختلف جامعه جهت توجیه برنامه‌ها و اجرای سرشماری به منظور شناخت گروه هدف و جلب همکاری مردم از جمله نکاتی است که در اجرایی شدن مشارکت جامعه باید مورد توجه قرار گیرند (۵). البته مشکلات مردم در حوزه سلامت را فقط نباید از طریق مشارکت خیرین برطرف ساخت بلکه وظیفه اصلی بر عهده دولت و حاکمیت است، اما در صورتی‌که مردم را در برنامه‌ریزی‌ها مشارکت دهیم آن برنامه می‌تواند پایدار بماند، چرا که خود مردم برای پایداری آن برنامه فعالیت می‌کنند (۳). توانمندسازی توسط سازمان جهانی بهداشت و آژانس های بهداشتی در سراسر جهان به عنوان یک مفهوم اصلی در ارتقاء سلامت و دستیابی به عدالت اجتماعی شناخته شده است (۶). عنصر اصلی در فرآیند توانمندسازی، بسیج جوامع محلی در جهت حل مشکلات محلی است (۷). سازمان های خیریه و مردم نهاد به دلیل داوطلبانه بودن، مستقل بودن از دولت، غیرانتفاعی بودن و در خدمت مردم بودن به عنوان نظام پنهان ارتقای سلامت جامعه و صدای مردم شناخته می شوند. این سازمان ها نماد و واسط مشارکت مردم نیز هستند و مشارکت مردم هم یکی از بازوهای ارتقای سلامت، کاهش فقر و بی عدالت در سلامت جوامع می باشد. با این حال نقش خیرین و سازمان های مردم نهاد در ارتقای سلامت جامعه کم تر مورد توجه سیاستگزاران و محققان قرار گرفته است (۸). در راستای توانمندسازی جامعه و ارتقای سلامت شهروندان در رویکردی نوآورانه مجمع خیرین سلامت شهر سبزوار با مشارکت دانشگاه علوم پزشکی سبزوار و بهره گیری از گروه های مختلف محلی، مردمی و سایر نهادها در بازه زمانی آذر ماه ۱۴۰۰ لغایت دی ماه ۱۴۰۱ چهار پویش در قالب پویش های "دیدار با سلامت" انجام داد.

با توجه به نقش مهم ویتامین D در حفظ و ارتقای سلامتی و شیوع کمبود آن در مناطق مختلف کشور به ویژه در استان خراسان رضوی، اولین پویش، تحت عنوان پویش دیدار با سلامت "ویتامین D" در بازه زمانی آذر الی اسفند ماه سال ۱۴۰۰ در ۱۳ محله شهر سبزوار با هدف ارتقاء سواد سلامت جامعه در زمینه ضرورت و چگونگی مصرف ویتامین D انجام شد. ترسیم شبکه علیت کمبود ویتامین D و تدوین برنامه عملیاتی برای مداخله، تهیه محتوای آموزشی به صورت پمفلت، تیزر و کلیپ آموزشی به زبان محلی، برگزاری ۶۳ جلسه آموزشی در جامعه و محلات هدف و سازمان های مختلف شهر و آموزش آموزش ۲۴۴۶ نفر با بهره گیری از ظرفیت اساتید دانشگاه علوم پزشکی سبزوار و بکارگیری رابطین مردمی در محلات مختلف جهت سهولت اجرای پویش و توزیع رایگان ۱۰۰۲۰ پرل ویتامین D از جمله اقدامات انجام شده در این پویش بود.

با توجه به شیوع بیماری تب مالت در شهرستان جغتای و نقش مهم تقویت آگاهی افراد در خصوص بیماری و آموزش گروه های در معرض خطر در کنترل بیماری، پویش بعدی پویش دیدار با سلامت "تب مالت" بود که در بازه زمانی دی ماه لغایت اسفند ماه سال ۱۴۰۰ در مناطق مختلف شهر جغتای و ۴ روستای آن با هدف پیشگیری و مراقبت از بیماری تب مالت اجرا گردید. قبل از انجام پویش جلسات هماهنگی با مسئولین دانشکده بهداشت و سایر سازمان های مربوطه از جمله معاونت بهداشتی دانشگاه، شبکه دامپزشکی سبزوار و جغتای، معاونت سیاسی فرمانداری جغتای، شوراها و دهیاران، کارکنان محلی، رابطین مراکز و خانه‌های بهداشت و بهورزان برگزار گردید. در این پویش با مشارکت اساتید و دانشجویان ۶۲۰ بازدید از منازل انجام شد و آموزش ۱۱۳۹ نفر به صورت چهره به چهره در درب منازل انجام شد. علاوه بر این، ۳۸ جلسه آموزشی ویژه بانوان، ۶۱ جلسه آموزشی ویژه اهالی روستاها، ۲۴ جلسه آموزشی ویژه دامداران برگزار گردید. از دیگر اقدامات آموزشی انجام شده می‌توان به ایراد ۲ سخنرانی در نمازهای جمعه، ۶ سخنرانی در مساجد جغتای و توزیع محتوای آموزشی در قالب پمفلت، کلیپ صوتی و موشن گرافی به زبان ترکی (زبان محلی منطقه) اشاره کرد. در این پویش توانمندسازی اهالی از طریق ارتقای آگاهی در رابطه با بیماری و نحوه کنترل آن، تربیت واکسیناتور محلی و بهسازی محیط با مشارکت بین بخشی کلیه سازمان‌های مرتبط انجام شد. مجمع خیرین سلامت نیز به تامین رایگان داروهای مورد نیاز بیماران، تأمین دستکش و پوتین ساق‌دار برای دامداران کمک

نمود. نتایج طرح پژوهشی انجام شده در این پویش با عنوان بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد کشاورزان–دامداران شهرستان جغتای در خصوص بیماری تب مالت قبل و بعد از آموزش نشان داد میانگین نمرات آگاهی، نگرش و عملکرد کشاورزان–دامداران شهرستان جغتای درباره بیماری تب مالت نسبت به قبل از آموزش‌ها به طور معنی داری افزایش یافته است. آمار معاونت بهداشتی دانشگاه نیز حاکی از کاهش ۳۰٪ بیماری تب مالت بعد از اجرای پویش نسبت به سال بود.

با توجه به آمار معاونت بهداشتی دانشگاه مبنی بر شیوع بالای سالک در برخی مناطق، پویش دیدار با سلامت "سالک" ۲۲ اردیبهشت ماه الی ۶ خرداد ماه سال ۱۴۰۱ مناطق شهری و روستاهای داورزن و روداب انجام شد. برگزاری جلسات با مسئولین دانشکده بهداشت و معاونت بهداشتی جهت راه اندازی پویش، برگزاری شورای سیاستگذاری پویش و تشکیل کارگروه‌ها و تقسیم کار بین آن‌ها، برگزاری کارگاه آموزشی نحوه عروسک گردانی و آموزش کودکان و کارگاه آموزش عکاسی و نحوه برقراری ارتباط در موقعیت‌های آموزشی برای دانشجویان شرکت کننده در پویش، تدوین برنامه اجرایی حضور تیم‌ها در منطقه، تدوین شاخص‌های پایش و ارزشیابی، طراحی پمفلت، کلیپ صوتی و ساخت عروسک برای آموزش به کودکان مهم‌ترین اقدامات قبل از اجرای پویش بود. در این پویش نیز بازدید از منازل و اجرای آموزش‌های چهره به چهره و عمومی در روستاهای هدف صورت گرفت. حضور ناظران بیرونی و بهره‌گیری از نظرات آن‌ها در بهبود پویش‌ها یکی از نقاط قوت این پویش بود. طبق آمارهای معاونت بهداشتی موارد ابتلا به سالک در منطقه در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال قبل، ۷۲ درصد کاهش یافت. در طرح پژوهشی با عنوان بررسی و اولویت‌بندی عوامل موثر بر شیوع سالک در شهرستان داورزن عوامل فردی، اجتماعی، زیست محیطی، سازمانی و عوامل مرتبط با بلایای طبیعی شناسایی و اولویت بندی شد که به اجرای پویش کمک زیادی نمود. در طرح پژوهشی دیگر تاثیر مداخله آموزشی مبتنی بر مشارکت دانشجویان در ارتقای آگاهی، نگرش و عملکرد مردم در ارتباط با بیماری سالک در منطقه داورزن در سال ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج حاکی از افزایش معنی‌دار آگاهی، نگرش و بهبود عملکرد و رفتار مردم بود.

با توجه به شیوع پدیکلوز در مدارس شهر سبزوار و در پی انجام موفقیت آمیز پویش‌های قبلی برگزار شده با هدف افزایش آگاهی و سواد سلامت مردم با موضوعات مختلف، مجمع خیرین سلامت سبزوار با همکاری مدیریت آموزش و پرورش شهرستان، مدیران و مراقبین سلامت مدارس و همچنین مساعدت و همیاری معاونت های آموزشی، بهداشتی، فرهنگی و دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، اقدام به اجرای پویش دیدار با سلامت "پدیکلوز" در ۲۰ مدرسه در مناطق مختلف شهر سبزوار در بازه زمانی آذرماه لغایت دی‌ماه سال ۱۴۰۱ نمود. آموزش ۵۲۸۴ دانش‌آموز، اجرای ۵ برنامه عروسک گردانی در رابطه با آموزش پدیکلوز، توزیع ۳۵۸۰ پمفلت و ۱۷۹ کتاب درباره بیماری و توزیع رایگان ۱۰۳۳ شامپو از جمله اقدامات انجام شده در این پویش بود. استفاده از کتاب‌های مصور و شعر و برنامه‌های عروسک گردانی برای آموزش دانش‌آموزان متناسب با سن آن‌ها و آموزش والدین و مراقبین سلامت برای اثربخشی بهتر آموزش‌ها از جمله نوآوری‌های این پویش بود.

به دنبال اجرای چهار پویش در شهرستان سبزوار و کسب تجارب لازم و دعوت از پیشگامان عرصه نظام سلامت کشور جهت ارزیابی فعالیت های صورت گرفته، اهمیت ادامه پویش‌ها در قالب توانمندسازی مردم برای ارتقای سلامت‌شان مطرح گردید. از آن جا که فرآیند توانمندسازی به عنوان یک عملکرد اجتماعی نیازمند مشارکت مردم، سازمان‌ها و جامعه می‌باشد، با همکاری مجمع خیرین سلامت و دانشگاه علوم پزشکی سبزوار در خرداد ماه ۱۴۰۲ موسسه خیریه توسعه فرهنگ ارتقای سلامت سبزوار راه اندازی شد. این موسسه با دیدگاهی عدالت محور و اتخاذ راهبرد عملی برای ارتقای سلامت مردم با همکاری دانشگاه علوم پزشکی سبزوار در تلاش است با بسیج نیروهای مردمی و تشکیل گروه‌های کاری متشکل از نمایندگان گروه‌های مختلف جامعه و بهره‌گیری از ظرفیت علمی اساتید و دانشجویان در راستای عملیاتی نمودن پاسخگویی اجتماعی در آموزش علوم پزشکی و نیز کاربرد قابلیت‌های سایر سازمان‌ها و نهادهای مربوطه اقدام به توانمندسازی جامعه تحت پوشش از طریق نیازسنجی و اولویت بندی نیازها، طراحی و اجرای مداخلات و پایش و ارزشیابی نتایج نماید. سایر موسسات خیریه و سازمان‌های مردم نهاد نیز می‌توانند با بهره گیری از تجارب پویش‌های دیدار با سلامت شهر سبزوار در سایر مناطق کشور منشا اثرات مثبت در ارتقای سلامت جامعه شوند.

منابع

1. Mosadeghrad AM, Tajvar M, Ehteshami F. Donors' participation in healthcare delivery in Iran. Payesh. 2019; 18 (5) :438-453 [in Persian]

2. Global Health. [Access date 28/08/2019] Available at: https://donortracker.org/sector/global-health

3. Statistical Report of Ministry of Health (annual report);2011. Tehran: Statistical Report of Health charity association:16-236.

4. Mosadeghrad AM, Tajvar M. Ehteshami F. Donors' participation in financing health system of Iran. Hakim Health System Research . 2019; 22 (1):26-42. [in Persian]

5. http://www.iqna.ir/fa/news/1463031.

6. Rappaport J. In praise of paradox: a social policy of empowerment over prevention. American Journal of Community Psychology, 1981; 9, 1–25

7. Purdey A F, Adhikari G B, Robinson S A, Cox P W. Participatory health development in rural Nepal: clarifying the process of community empowerment. Health Educ Q. 1994 Fall; 21(3):329-43.

8. Bahmanpour S. NGOs Position in 4th Development National Plan. 1th Edition, Published by Nokhbegan Iran: Tehran, 2007 [Persian]